

DFIR's anbefalinger til en tidssvarende Ph.d.-uddannelse

Det danske samfund investerer årligt ni milliarder private og offentlige kroner i ph.d.-uddannelsen. Det er en både god og klog investering. For uddannelsen skaber stor værdi både for den enkelte ph.d. og for samfundet. Der er dog potentiale for at gøre uddannelsen endnu bedre. Den bør have friere rammer, så den i højere grad understøtter kreativitet, nytænkning og entreprenørskab og forbereder bedre til en karriere uden for universiteterne.

I en ny rapport "Nye rammer for ph.d.-uddannelsen til styrkelse af kreativitet, entreprenørskab og mobilitet" fra juni 2026 foreslår DFIR at forbedre rammerne for ph.d.-uddannelsen. Uddannelsen skal ikke reformeres fra grunden. Men der er behov for mere frisættelse. I tråd med praksis i andre europæiske lande bør regeringen i højere grad decentralisere ansvaret for ph.d.-uddannelsens struktur og indhold.

DFIR's rapport er baseret på halvandet års analysearbejde. Rådet har gennemført en spørgeskemaundersøgelse i samarbejde med forskere fra CBS blandt ph.d.-studerende og interviewet en række interessenter. På DFIR's årskonference i marts 2026 blev deltagerne desuden inviteret til en åben drøftelse af rådets foreløbige anbefalinger.

Fra harmonisering til frisættelse

Rammerne for den danske ph.d.-uddannelse blev udformet i 1990'erne og 00'erne. Det skabte fælles standarder, sikrede kvalitet i et voksende system og bidrog til at internationalisere dansk forskning. Tiltagene har skabt gennemsigthed og sammenlignelighed.

Den faste struktur har imidlertid også begrænset mulighederne for fleksibilitet og lokale tilpasninger samt indsnævret blikket for, hvad formålet med en ph.d.-uddannelse egentlig er. Der er behov for at justere uddannelsen, så den i højere grad lever op til sit egentlige formål.

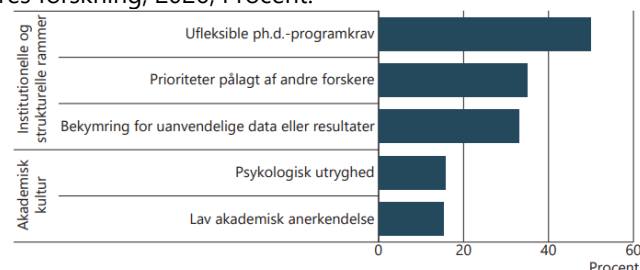
Fællesnævneren er forskning

En ph.d. er først og fremmest en akademisk grad, hvor man lærer at frembringe ny viden – det vil sige at forske. At forske er ikke det samme som at tilegne sig eller reproducere eksisterende viden eller tilpasse sig en fastlagt skabelon. At forske er på én gang en kreativ og systematisk proces, der skaber ny og relevant viden. Kernen i en ph.d.-uddannelse er altså ikke antallet af ECTS-point, kurser eller artikler. Kernen er, at man lærer at forske.

Men i spørgeskemaundersøgelsen blandt ph.d.-studerende svarer kun lidt over en tredjedel af respondenterne, at de i høj grad er trygge ved at være kreative og udforskende i deres forskning. De peger på ufleksible programkrav, stive tidsfrister og administrative byrder som hovedbarrierer for kreativitet. Endvidere er der over årene udviklet en praksis mange steder på universiteterne, der tilsiger, at en ph.d.-afhandling består af tre publicerbare artikler og en "kappe".

Konsekvensen bliver, at flere Ph.d.-studerende sigter efter de sikre, publicerbare forskningsideer frem for de originale, radikalt nyskabende ideer. Hvis målet er at uddanne forskere til at tænke originalt og ikke blot at producere artikler, kalder det på justeringer i ph.d.-uddannelsens struktur.

Figur 1. Ph.d.-studerende, der oplever, at følgende barrierer begrænser dem i at være kreative og udforskende i deres forskning, 2026, Procent.

Kilde: Egen survey i samarbejde med CBS og egne beregninger.

Anm: Besvarelserne er vægtet ift. universitet og hovedområde. Antal respondenter: 601.

De ph.d.-studerendes deltagelse i obligatoriske ph.d.-kurser, undervisning, miljøskifte og administration er endvidere tidskrævende. De danske ph.d'er har dermed mindre tid til forskning sammenlignet med de udenlandske ph.d'er, de skal konkurrere med på et internationalt arbejdsmarked.

Derudover skal ph.d.-uddannelsen i højere grad bidrage til innovationskraften i den private og offentlige sektor. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at mens knap 30 pct. af de ph.d.-studerende har haft ideer til innovative produkter eller processer, har kun 3 pct. reelt været engageret i iværksætteri.

Endelig bør broerne til arbejdsmarkedet uden for universiteterne styrkes, så overgangen fra ph.d. til erhvervsliv bliver nemmere og hurtigere for den enkelte ph.d.-dimittend.

Langt hovedparten af ph.d.-dimittenderne skal finde ansættelse på arbejdsmarkedet uden for universiteterne.

Det er DFIR's opfattelse, at en række justeringer af ph.d.-uddannelsen kan fremme både kreativitet, entreprenørskab og jobmobilitet, og rådet har derfor følgende anbefalinger til henholdsvis regeringen, universiteterne m.fl. og de forskningsfinansierende aktører:

Regeringen skal frisætte ph.d.-uddannelsen

Den danske ph.d.-uddannelse er reguleret i en bekendtgørelse af en række formelle krav til bl.a. normering, ph.d.-plan, undervisning, opfølgning, kurser, formidling og indskrivning.¹ Disse krav bør som udgangspunkt ikke være fastsat centralt, men bestemmes af institutionerne selv. Det skyldes, at forskellige fagområder og projekter varierer betydeligt i f.eks. metodiske krav, laboratorietid, undervisningsbehov, potentialer for tværfagligt samarbejde og samarbejde med eksterne partnere. En frisættelse giver mulighed for, at ph.d.-uddannelsen bedre kan skræddersys til disse varierende forhold.

I sin rapport udfolder DFIR de mere konkrete forslag til at justere i bekendtgørelsen. Centralt står, at rådet anbefaler, at alle ph.d.-studerende får ret til minimum to et halvt års forskningstid. Samtidig bør ph.d.-bekendtgørelsen ikke længere fastsætte et specifikt omfangskrav til ph.d.-uddannelsen. Det vil øge fleksibiliteten i tilrettelæggelsen af det enkelte ph.d.-forløb og skabe bedre sammenhæng mellem finansieringsmodeller og forskningsprojekter.

Universiteterne og videregående kunstneriske uddannelsesinstitutioner skal eksperimentere med formatet for ph.d.-afhandlingen og rammerne for uddannelsen. Der er behov for, at universiteterne i højere grad tilskynder til eksperimenter med formatet for ph.d.-afhandlingerne. Som også den såkaldte ARRA-deklaration fremhæver, skal det at være forsker ikke reduceres til at publicere i videnskabelige tidsskrifter.² En ph.d.-afhandling skal være en akademisk afhandling, der formidler den ph.d.-studerendes forskningsprojekt. Her bør også kunne indgå patenter, licenser, kunstneriske produkter eller forskningsbaserede løsninger til virksomheder eller offentlige institutioner. Denne ambition skal understøttes af muligheden for, at der i bedømmelsesudvalg kan indgå ét medlem, som er forskningskyndig, dvs. en person med en ph.d.-grad, som over en årrække har beskæftiget sig med forskningsopgaver i andre organisationer end på et universitet.

Universiteterne og videregående kunstneriske uddannelsesinstitutioner skal styrke relationerne til eksterne aktører og karrierevejledning af ph.d.-studerende.

Der er behov for at styrke relationerne til eksterne aktører under ph.d.-uddannelsen. Det skal give de ph.d.-studerende lettere adgang til netværk, der kan understøtte overgangen til et arbejdsliv uden for universiteterne.

DFIR anbefaler her, at universiteterne opererer med andre modeller for miljøskifte, således at flere ph.d.-studerende skifter til et aktivt forskningsmiljø i en privat virksomhed eller til inkubationsmiljøer internt på universiteterne. Endvidere kan forskningsmiljøer styrke netværk til eksterne aktører i form af aftagerpaneler for ph.d.-dimittender.

De forskningsfinansierende aktører bør eksperimentere med finansieringen af ph.d.-stipendier

Ved at de forskningsfinansierende aktører finansierer ph.d.-forløb af varierende længde, kan der skabes bedre sammenhæng mellem stipendiets varighed, projektets karakter og institutionens undervisningsbehov.

Konkret anbefaler DFIR, at der finansieres ph.d.-stipendier på mere end tre år afhængigt af forskningsprojektets karakter. Der bør også udbydes etårige ekstrabevillinger på områder med stort samfundsmæssigt potentiale i form af f.eks. en Iværksætter-ph.d. eller en Velfærds-ph.d. ErhvervsPhD-ordningen kan styrkes gennem etablering af flere netværk af ErhvervsPhD'er for at opnå kritisk masse og synergi mellem virksomheder, forskningsinstitutioner og ph.d.-studerende. Endelig bør universiteter og fonde tilbyde flere frie og individuelle ph.d.-stipendier. Det vil styrke bredden og originaliteten i forskningen ved at give unge forskere større frihed til at vælge selvstændige emner frem for at indgå i projektkonsortier. Det kan også bidrage til at udvikle den unge forskers faglige autonomi.

Som en udgangsbøn opfordrer DFIR alle interessenter til at fremme fortællingen om, at ph.d.-uddannelsen er en enorm succes. Den giver den enkelte adgang til spændende og vellønnede stillinger både på det private og offentlige arbejdsmarked og styrker det generelle vidensniveau og innovationskraften i samfundet.

Yderligere oplysninger:

Thomas Bjørnholm

Formand for DFIR

Telefon: 28 75 18 35

E-mail: tb@villumfonden.dk

Lene Tanggaard

Leder af DFIR's projekt om ph.d.-uddannelsen i Danmark

Telefon: 40 78 12 00

E-mail: lenet@ikp.aau.dk

Noter

1. BEK. nr. 1124 af 19.09.2025.

2. Coalition on Advancing Research Assessment, *Agreement on Reforming Research Assessment*, 2022, 4-5.